

„Tėviškės žemė – augalijos lopšys ir stiprybė“

[Iš taip pavadintą regioninę konferenciją Skuode, Pranciškaus Žadeikio gimnazijoje, spalio 25-ąją rinkosi bendraminčiai, kad paminėtų vieno iškiliausių XIX a. švietėjų, kunigo, pranciškono, gydytojo, botaniko, pirmojo Lietuvos floros tyrinėtojo, kilusio iš Večių kaimo dabartinėje Skuodo rajono savivaldybėje, tėvo Jurgio Ambroziejaus Pabrėžos 175-ąsias mirties metines. Jam skirtos atminimų valandos švito pažinimo prasmėmis, alsavo žemaitišku žodžiu, kvėpėjo žolynais, o diena vakarop tolimoje Vėčių kaimo palaukėje rado si QR kodas, kad skleistų žinią, koks žmogus iš čia į pasaulį atėjo.]

gianti kraštiečiai poetė Stasė Lyguitaitė-Bucevičienė, kad jos „roka-vimā“ pasitarnauja išversti į žemaičių kalbą. Jautriai dukros ir tėčio sudainuota „Kai sužydės po mano langu graži, šakota obelis“ netikėtai perkėlė į kiekvienam pažįstamą mielą tėviškę, į kitokios prasmės laiką. Tarsi užkalbėjimai žiro gimnazistų kreipiniai į žolę, dangų, saulę, darbus ir žmogaus stiprybę, skleidėsi šiųmetės Dainų

Pirmąją konferencijos dalį pristatė mokytoja I. Kondrotienė, antrąją – mokyklos direktorius Ž. Ramanavičius.

Konferencijoje, skirtoje mūsų krašto žymiai asmenybei, Jurgiui Ambroziejui Pabrėžai.

Nuo kompozicijos „Išgirsk žolės balsą“

Renginį pradėjusi P. Žadeikio gimnazijos biologijos mokytoja Irena Kondrotienė į visus atminčiai sukvietusią krašto iškilią asmenybę kreipėsi kaip į Leonardą da Vinčį – jo rašto darbas „Taislius augyminis“ ir meilė paprastiems žmo-

nėms atlydėjo iki šiandienos bei nuolat primena, kad įstabi siekiamybė sveikata, jėga ir stiprybė – beveik po mūsų kojomis, tereikia apsižvalgyti, uostyti ir džiaugtis turtinga tėviškės augalija.

Apie augalus pradėjo poezija. Pasak mokytojos Jūratės Jurkuvienės, nesupyks pro debesėlį žvel-

šventės „Čia mano namai“ akordais. Apie visa, kas iš medžio, taip artima lietuvio / žemaičio buityje, prakalbo medine vyge, samčiu, šaukštu, arklų, vežimaičiais, rogėmis, medinėmis trobelėmis ir paprastais jų rakandais, žiemą spragsinčiomis malkomis, kojų apavu (klumpėmis, medpadžiais, vyžo-

Literatūrinė kompozicija „Išgirsk žolės balsą“.

mis), audimo staklėmis, lino drobėmis, grėbliais, dalgeliais. Visą šią jauseną patvirtindama, per salę atvilnijo muzikos mokytojos Editos Šamonskienės žemaitiškai traukiama „Pjuovė lonkuo šėina“. Literatūrinės kompozicijos tekstai į kiekvieną krito klausimais: žmogau, ar skubos laike randi laiko apkabinti medį, basomis pajauti rasotą žolę? Ar pragmatiškuose pelno paskaičiavimuose lieka laiko susimąstyti apie trūkinėjančią gamtos grandinę? Jei neliks barsukų, briedžių ir stirnų, kur šlapiose pamiškėse beaus sveikatą teikiančios žolės?..

Priminti bitkrėsles, sidabražolės, kraujažolės, degsnės, sukatžolės, žiognagės, notrinės vardai kalbėjo jų tyliają, neišmatuojamą gyvybingumo naudą ir aplinkos harmoniją, kurios nevalia sugriauti.

Iš oficialių pasveikinimų
Renginį ir jo svečius žemaitiškai pasveikinusi Skuodo rajono savivaldybės administracijos direktorė Levutė Staniuvienė prisiminė prieš septynis metus, kai LR Seime Istorinės atminties komisijoje teko rengti Jurgio Ambroziejaus Pabrėžos metų sutiktuves, kada visiems ten esantiems patikinus, kad štai ir ji iš to tolimo Vėčių kaimo. Mūsų krašto ažuolai galiūnai, bėję Pabrėža ir Daukantas, buvo ne tik artimai pažįstami gyvendami kaimynystėje, bet penketą metų bendravo gyvai.

Švietimo ir sporto skyriaus vedėja Daiva Jonušienė taip pat žemaitiškai, stebėjosi, koks asmenybėmis turtingas mūsų kraštas, o ką tik išklaustą kompoziciją prilygino gydytojo / vaistininko konsultacijai.

nukelta į 2 psl.

Geros dienos!

SAULĖ teka 7.56, leidžiasi – 16.38 val. Dienos ilgumas – 8.42 val. (pagal <https://lit.timegenie.com/sunrise-sunset/city/ltsku>)

MĖNULIS – jaunatis.

ORAI. Temperatūra dienomis – 7–8, naktimis – 3–6 laipsnių šilumos.

VARDADIENIUS ŠVENČIA: šįandien – Elžbieta, Zacharijas, Audangas, Gedvydė, Florijonas, Elzė; trečiadienį – Leonardas, Melanijus, Ašmantas, Vygaudė, Armantas; ketvirtadienį – Ernestas, Rufas, Sirtautas, Gotautė, Karina.

LAPKRIČIO 6-OJI – PYRAGŲ DIENA;

**LAPKRIČIO 7-OJI – TARP-
TAUTINĖ PROJEKTŲ VAL-
DYMO DIENA.**

DIENOS IŠMINTIS. „Mes kalbame apie principus, bet veikiamo vadovaudamiesi motyvacija.“

(Walteris Savage'as Lando-ras)

„Tėviškės žemė – augalijos lopšys ir stiprybė“

atkelta iš 1 psl.

tacijai. Švietimo ir sporto skyriaus specialistė Aušra Budrikienė, apibendrinusi J. A. Pabrėžos tapatybę, tarp jo nuopelnų skelbė iškalbią darbštumo statistiką: per 50 mokslinių darbų, 643 aprašyti augalai. Ir akcentavo, jog tai šeimos vaikas, kurioje augo dar 6-eri.

Iš pranešimų apie tėvą Jurgį Ambroziejų

S. P. Bytautas, OFM.

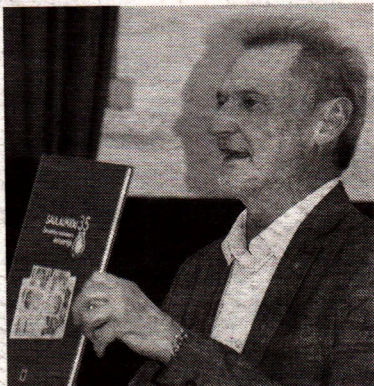
1986 metais pusmetį Skuode dirbęs ir vietos tarniškumą pažinęs pranciškonas Saulius Paulius Bytautas, OFM, Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai klebonas, pranešimu „Žinomas, bet nepažintas Skuodo žemės sūnus“ girdėtą mintį pratęsė: ir Pabrėža, ir Daukantas – iš šeimų, kuriose augo po septynis vaikus. Mintijo, kad toks paprotys šeimose galėtų būti. Nors sovietmečiu mokslininkas ir jo darbų vertė buvo nutylimi, akademiniėje bendruomenėje jis minėtas. Kunigas keliauęs per skirtingas Lietuvos vietas – Šiluvą, Raudėnus, Tverus, Plungę, Karteną, kol galiausiai išsireikalavęs vietos Kretingos vienuolyne. Tik neįsigilinusiems pasirodys, jog vienuolio gyvenimo specifika galėjo eikvoti jo sveikatą, J. A. Pabrėža buvo ganėtinai stiprus – gyvenimą baigė 79-erių.

Kretingos bažnyčios klebono pranešimą papildžiusi Jolanta Klietkutė, OFS, Kretingos muziejaus muziejininkė, gimnazistams ir konferencijos svečiams dėstė šandienos internetų kalbą: Jurgis Ambroziejus internete gyvena ak-

rovių. Iš savo turtų dalink išmalda ir nenukreipk veido nuo vargšų. Jei daug turėsi, gausiai duok. Jei mažai turėsi, ir mažai su noru rūpinkis duoti. Padariusiam tau ką gero, tuojau atlygink, kad svetimas užmokestis pas tave neužsiliktų. Iš kitų blogo patyręs, kitam to nedaryk. Patarimo visuomet nuo protingo ieškok, visados Dievą garbink ir nuo jo prašyk, kad tavo gyvenimą tvarkytų, kad visi tavo užmanymai jame būtų. Nebijok, brangusis, į neturtą patekti, nes būsi labai turtingas, jei Dievo bijosi, nuodėmių vengsi ir darysi gerai. Štai mano paskutinis pamokymas tau, brangusis mokiny.

Kiti pranešimai

Tikraisiais sielos atlaisdais pavadinęs sugrįžimą į gimtinę ir į mokyklą, kurią lankė, VDU Šiaulių akademijai atstovaujantis kraš-

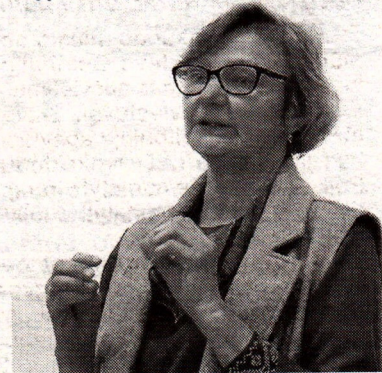

Prof. J. Pabrėža.

tietis prof. dr. Juozas Pabrėža neslėpė, jog bendrapavardis – dar ir tolimas protėvis. Pranešimu apie jį ir Žemaitiško rašto metus dėstė, jog tarp labiausiai žemaičių kalbai nusipelnusių trijų XIX a. krašto šviesuolių – M. Valančiaus, S. Daukanto ir J. A. Pabrėžos – būtent pastarasis buvo kalbiškai atspariausias. Pavyzdžiui, Daukantas raštuose „lietuvėjo“, „aukštaitėjo“, o Pabrėža buvo šventai įsitikinęs, jog suplakti dviejų kalbinių sistemų į vieną – nevalia. Neslėpė, jog vieną už kontraversišką pastebėjimą sulaukęs pritariančių / nepritariančių, kai teigė apie J. A. Pabrėžos veikalus, kurie skirtingai nei prieš tai paminėtų raštingųjų, nebuvo išliesti jam tebesant gyvam. Anot jo, galimai tie raštai būtų nulėmę žemaičių kalbą tapti bendrine. „Bet žemaičių kalba niekur neprapuolė, neišnyko, neišgaravo!“, – emociingai kalbėjo svečias, nusakydamas ilgą žemaitišką kalbinį atsiskleidimą iki šių dienų, kai ištis išgyvenamas pakilimas. Kai žemaičių kalba įregistruota net pasauliniame kalbų registre! Taip pat, kaip prisipažino, yra įsitikinęs, kad kuriadien žemaičių kalba bus oficialiai pripažinta ir regioninė.

Kaip prisipažino Klaipėdos universiteto Botanikos sodo atstovė, prof. dr. Asta Klimienė, į akademinę bendruomenę ėjusi pro so vietmečio mokyklą, tokio mokslininko ilgai nežinojusi. O pagaliau praregėjusi suprato, kad šis lygia greta po švedų gamtininko Karlo Linėjaus, nes sukūrė analogišką sistematiką Žemaitijoje. Nuo studijų laikų jam pasitarnavo lemtingos pažintys su kitais to laiko mokslininkais: J. F. Volfgangu, S. B. Jundzilu, J. Ž. Žilibėru. Mokslininkė, pratęsdama prieš ją kalbėjusį pedagogą į lituanistą, teigė, jog J. A. Pabrėžos gyventas laikas buvęs atgimimo ir tyrinėjant gamtą. Jo dėka daugybė augalų turi lietuviškus pavadinimus. Kartais net pagoniškų dievų

vardus, kuriuos jam susirašinėjant perteikė jo kolegos. Įdomu tai, kad net 300 augalų pavadinimai – suteikti J. A. Pabrėžos! Iš 1 300 augančių Lietuvoje jis aprašė 1 000! Iš dabar esančių 300 augalų genčių jis išskyrė 250!

Prof. A. Klimienė.

Konferencijos darbotvarkę užbaigė pranešėjos – P. Žadeikio gimnazijos biologijos mokytojos Irenos Kondrotienės ir 2g klasės moksleivių Domo Raudavičiaus bei Augustės Alseikaitės išsakyti pastebėjimai – Skuodo mokyklos jaunieji tyrėjai koją kojon žengia tirdami, atrasdami, sužinodami, įsitraukdami į STEM veiklą.

Vietoje apibendrinimo

Tai, kad Nacionalinė UNESCO komisija J. A. Pabrėžos „Taislius augyminis“ rankraštį, sudarantį 1 042 puslapius, 2008 metais įtraukė į nacionalinės reikšmės

J. Klietkutė, OFS.

tyvų gyvenimą – čia skelbiama visa jo bibliografija, nuo pernai vyksta jo filosofinio veikalo „Ryžtai“ sklaida, kuris parankus, kad ir kasdien pasitelkiant kokį giliąmintį pastebėjimą. J. A. Pabrėžą galima rasti „Facebook“, „Instagram“, „YouTube“ su visa naujausia informacija. Galima sėkmingai dalyvauti internetiniame projekte lobiui rasti aprėpiant su jo gyvenimu susijusias vietas. Turėtų sudominti ir naujausias pranciškonų projektas su QR kodu, kuris padės sužinoti mokslininko botaniko sleidžiamą žinią.

Jurgio Pabrėžos laiškas, rašytas 1821m, atsisveikinant su savo mokiniais

Mylimasis mokiny,
žiūrėk, kad tavo gyvenimas būtų tylus ir ramus, nes toks Dievui patinka. Melskis kiekvienoje. Būk draivus, išmintingas, išauklėtas, drovus ir kuklus. Venk tuščių kalbų, kvailų žingaidumų, barnių, puišybės, piktžodžiavimo, storžieviškumo, nepaklusnumo, girtavimų, neramumo, nesulaikymo, išdaviškumo, įžūlumo, veidmainiškumo, apgavystės ir visų kitų nege-

Stogastulpis Večių kaime, ant kurio nuo šiol – QR kodas.

dokumentą – iškalbu. Tai, kad žmogus beveik beraštėje aplinkoje, šalyje be valstybingumo sukūrė lietuvišką botanikos terminologiją ir augalų vardyną, taip pat. Ir tai, kad mūsų kalba su visomis jai atstovaujančiomis tarmėmis taip pat nepaprastai turtinga, nusako J. A. Pabrėžos sukurto, daina tapusios „Esu sau žmogelis šarpus kožname darbe“ žodžio „šarpus“ nesibaigiančių reikšmių seka: darbštus, guvus, gyvas, mitrus, apsukrus, gudrus, greitas, spėrus, skubus, aštrus, išgalastas, nelygus, šiurkštus, karštas, smarkus, griežtas ir t. t.

Laima SENDRAUSKIENĖ
Nuotraukos autorės ir Sandros GRIGAITIENĖS